

09-03-2006

Discursos i conferències

Humanitzar la humanitat, practicant la proximitat

Discurs d'agraïment de Pere Casaldàliga en rebre el Premi Internacional Catalunya 2006

Benvolgut president de la Generalitat, Pasqual Maragall, el meu president.

Benvolguda Sra. Diana Garrigosa.

Benvolguda comitiva de la Presidència i del Jurat del Premi Internacional de la meva Catalunya.

Benvolgut germà Leonardo.

Benvolgudes germanes i germans.

Vull agrair la deferència que han tingut el Govern de Catalunya i el jurat de venir fins a São Félix do Araguaia per tal de lliurar-me el seu Premi Internacional. Em sento aclaparat per aquest fet i perquè aquest Premi està associat a personatges extraordinaris de la filosofia, la ciència, les arts, la promoció social. I jo continuo sent un fill de cal Lleter, de Balsareny, a la riba del Llobregat, un rierol insignificant al costat d'aquest Araguaia majestuós.

La deferència de la Generalitat és un motiu més per manifestar el meu agraïment, acceptant el Premi, i per renovar en la vellesa la identitat catalana amb els seus carismes. "Com més anem, més tornem": avançant en la vida, tornem als orígens; l'arc de les vivències es tanca en pau. Un motiu, també, per reassumir les causes per les quals, diu el jurat, m'atorga, ens atorga, aquest guardó singular.

Les causes dels drets de les persones i dels pobles; sobretot de les persones i dels pobles marginats i fins i tot prohibits. Causes meves, però també de tots nosaltres; causes d'aquesta petita església de São Félix do Araguaia, en nom de les quals ja ha donat suor i fins i tot sang. Causes específiques de la Nostra Amèrica: la terra, l'aigua, l'ecologia; les nacions indígenes; el poble negre; la solidaritat; la veritable integració continental; l'eradicació de qualsevol marginació, de qualsevol imperialisme, de qualsevol colonialisme; el diàleg interreligiós i intercultural; la superació d'aquest estat d'esquizofrènia humana que és l'existència d'un primer món i d'un tercer món (i d'un quart món també), quan som un sol món, la gran família humana, filla del Déu de la vida.

Com que és la primera vegada que el Premi s'atorga a una persona resident a l'Amèrica Llatina, jo, abusant de gosadia sentimental, insisteixo a acceptar-lo també com a "representant adoptiu" de la Nostra Amèrica. El meu veí de Verdú, sant Pere Claver, apòstol dels negres a Colòmbia, i el meu veí de Sallent, sant Antoni Maria Claret, fundador de la meva congregació i arquebisbe de Santiago de Cuba, lloaran sens dubte aquesta gosadia.

Nosaltres, com a Església, lògicament, abracem aquestes causes a la llum de la fe cristiana, seguint les petjades de Jesús de Natzaret i del seu Evangeli: l'Evangeli dels pobres, l'Evangeli de l'alliberament.

El Premi Internacional Catalunya 2006 és nostre, poble meu de la Prelatura de São Félix do Araguaia; nostra és la gratitud a la Generalitat, nostre ha de ser el compromís renovat. La dansa principal de Catalunya és la sardana: una rotllana en comunió de tot un poble donant-se les mans. A la Prelatura, la coresponsabilitat és la nostra dansa de celebració i de compromís. Junts hem lluitat, junts rebem el Premi, junts continuarem responent.

L'objectiu i la mediació de totes aquestes causes nostres es poden formular en aquest postulat: humanitzar la humanitat practicant la proximitat. És una utopia? L'Evangeli és una utopia encara més gran! Adaptant la paraula del poeta, vaig titular així la meva última circular: Utopia necessària com el pa de cada dia. No la utopia quimèrica que ens duria a un "no-lloc", sinó un procés esperançat que navega cap a un "altre lloc", un "bon lloc": eutopia!

Perquè no acceptem la fatalitat d'aquest sistema capitalista neoliberal que ens imposen, que redueix la vida a un mercat i emmarca les ments en un pensament únic, sota un macroimperialisme polític, econòmic, militar, cultural.

"Cal reinventar una economia de la convivència", demanava Edgar Morin en rebre aquest mateix Premi el 1994. El poble guaraní parla de "l'economia de la reciprocitat". I el petit poble myky, en aquest Mato Grosso, proclama com un dels seus dogmes fonamentals que "viure és conuiu". Sense prepotències, sense exclusions. Sent reconeguts tots i totes com a persones en la dignitat radical de la "raça humana". Els pobles indígenes, normalment, quan s'autoanomenen, es classifiquen com a "gent", "humanitat"; després ve el cognom, la designació particular de cada poble, de cada cultura, de cada història. Identitats col·lectives que configuren la humanitat com una sola i plural.

La globalització actual, amb tots els seus pecats, greus, té com a contrapartida la virtut de fer que avui, com mai, la humanitat se senti "una". Estem descobrint, per necessitat, que naveguem en el mateix vaixell. "El xoc de civilitzacions" o "l'aliança de civilitzacions" són l'alternativa inevitable. Com que ara ens trobem tots amb tots, hem d'optar per xocar els uns contra els altres, en la intolerància i en l'agressió, o per abraçar-nos en la comprensió i en la complementarietat. "Les nacions són continguts, no fronteres", afirma Baltasar Porcel en la presentació dels discursos dels guardonats amb el Premi Internacional Catalunya. Els murs, las vallas, les tanques, les lleis d'intolerància no són una solució humana. Els "bàrbars del sud" acabaran trencant les fronteres de la separació. "La fam no té fronteres", cridava el supervivent d'una pastera africana. Aquests nous bàrbars acabaran envaint el terra, la casa, la taula, l'ànima dels privilegiats d'un primer món: primer en abundància; primer en insensibilitat?

La tasca més essencial de la humanitat és la tasca d'humanitzar-se. Humanitzar la humanitat és la missió de tots, de totes, de cadascú i cadascuna de nosaltres. La ciència, la tècnica, el progrés, només són dignes del nostre pensament i de les nostres mans si ens humanitzen més. Davant de certs progressos dels quals ens vanem, les estadístiques anuals d'aquest profeta laic que és el Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD) haurien de provocar en nosaltres una vergonya indignada.

"Un altre món és possible", proclamen els fòrums de l'alternativitat. Un altre món és necessari. Tornar real o possible [Fer real allò que és possible] és el títol de l'últim llibre de l'economista i educador Marcos Arruda: "Una reflexió creativa i propositiva sobre l'economia...", la praxi ja en marxa d'una altra economia, fonamentada en la cooperació i la solidaritat, i l'anticipació d'una altra globalització que valora cada persona, cada cultura i cada poble, cercant un projecte comú d'humanitat a partir de la valoració i la complementarietat de les diferències." El secretari general del Consell Mundial d'Esglésies, el pastor Samuel Kobia, resumia així el tema i el propòsit de la IX Assemblea del Consell, celebrada aquest mes de febrer a Porto Alegre: "Transformar el món plegats." El petit món del propi cor, de la pròpia llar, del veïnatge, i el gran món de la política, de l'economia i de les institucions internacionals. Una altra ONU és possible i necessària...

Ja és consens universalitzat que només hi haurà pau al món si hi ha pau entre les religions. I que només hi haurà pau entre les religions si hi ha un diàleg entre les religions. Un diàleg interreligiós, però, que sigui generador d'humanitat. Perquè no es tracta d'asseure les religions en una tertúlia narcisista i asèptica fora del món real de la pobresa, de la fam, de la guerra, del racisme, de la marginació, de la por. El contingut fonamental d'aquest diàleg interreligiós ha de ser també el d'humanitzar la humanitat, en nom de Déu. El nostre Joan Maragall, el gran poeta humà i humanista de Catalunya, formulava lúcidament un pressupòsit de tota fe religiosa: "Home sóc i és humana ma mesura / per tot quant pugui creure i esperar." Per a la nostra fe cristiana, el mateix Déu es va encaixar en la mesura humana de l'home Jesús de Natzaret. Malauradament, durant segles, i encara avui, les religions són, massa sovint, fonamentalisme, divisió i fins i tot guerra. És hora de creure en unitat plural en el Déu de la vida i de l'amor, i de practicar la religió com a justícia, servei i companyia. Un Déu que separa la humanitat és un ídol mortífer.

La tasca primordial i comuna d'humanitzar la humanitat es fa practicant la proximitat. L'Evangeli segons sant Lluc (10, 25-37) ens ofereix la paràbola paradigmàtica per a aquesta

praxi humanitzadora. El mestre de la Llei respon correctament la pregunta de Jesús sobre els manaments. Coneixia el Catecisme, com a mínim la seva lletra. No obstant això, "per tal de justificar-se", el doctor de la religió pregunta al seu torn: "I qui és el meu pròxim?". La resposta de Jesús és desconcertant i provocadora; per al doctor de la Llei, per a tot el poble que l'escoltà "en aquells temps" i també per a nosaltres, que l'escoltem avui, aquí. El pròxim és aquell o aquella a qui jo m'acosto, i que posa en primer lloc els que han caigut en el camí, les persones marginades, les dones violentades i sotmeses, els emigrants suspectes, els estranys dels quals m'estimo més no saber res, tan ocupat com estic amb els meus negocis o potser amb el meu culte...

M'he de fer pròxim descobrint el pròxim, buscant-lo, acollint-lo, donant i donant-me al seu servei. Sense fer "accepció de persones". Sense por de contaminar-me amb un samarità heterodox.

Només estimo el pròxim en la mesura en què surto -lliure, obert, solidari- a trobar-lo, acostant-m'hi, acostant-lo a mi.

La humanitat no s'humanitza amb aparells i formulacions (útils al seu temps i de la forma adequada), sinó amb l'aproximació humana de cadascun i cadascuna, de cada persona i de cada poble. Humanitzar la humanitat, practicant la proximitat. La Teologia de l'Alliberament ens ha recordat que la veritable ortodòxia es verifica en l'ortopraxi. L'essència de Déu "consisteix a estimar", ens diu al Nou Testament la primera carta de Joan (4, 8.16).

El fet d'haver sortit de Catalunya, d'Espanya, d'Europa, d'haver passat per l'Àfrica i d'haver vingut a viure de forma definitiva al Mato Grosso brasiler d'aquesta Nostra Amèrica m'ha universalitzat l'ànima. I el contacte apassionat amb la causa indígena i la causa negra m'ha ajudat a redescobrir la identitat de les persones i dels pobles amb alteritat i amb complementarietat. El fet d'acostar-me "al poder dels sense poder" (Václav Havel), en l'opció pels pobres, en el moviment popular, en les comunitats eclesials de base i en les pastorals socials, em va fer despertar definitivament a la indignació i al compromís; i també a l'esperança.

Agraeixo de tot cor aquest Premi Internacional, i vull demanar a la meua Catalunya que continuï sempre oberta al mar; que des de l'eixida pairal, s'obri per sempre més al món infinit. Dins i fora de casa; amb "els altres catalans" i amb els emigrants que van arribant i amb tota la humanitat. Sent ella mateixa, lliure, justa, humanitzada i acostant-se a tots els pobles de la terra. "La clau i la lletra" de l'escultura del mestre Tàpies també són una paràbola d'obertura i de comunicació; la clau per obrir, la lletra per parlar.

Humanitzem-nos per sempre més, humanitzem-nos sempre, practicant la proximitat.

Gràcies.